

کمال زاده

نگارنده این وقایع شادروان دکتتر حسین خان کمال یکی از مشروطه خواهان مجاهد و صدیق و اهمیت این یادداشتها از آنجاست که وی واقعه هر روز از این انقلاب عظیم را، باشیوه‌ای خلاصه و ساده و بی‌حشو و زوائد، بهمانگونه که دیده باشند، در تقویمی چاپی، بخط ریز نوشته است.

بنابر این از لحاظ جریان پیاپی روزانه اتفاقات و تاریخ صحیح وقوع آنها، جای هیچگونه شک و تردید نیست و میتواند وقایع نگاران و تاریخ نویسان راستدو حجت باشد.

وقایع مهم سال دوم مشروطیت ۱۳۲۵ قمری

دنباله شماره نهم سال دوم

سه شنبه ۱۹ شعبان ۱۳۲۵ = ۱۱ مهر ماه ۱۲۸۶ = ۲۸ سپتامبر ۱۹۰۷ میلادی.
جواب عریضه سردارها و امراء آمد و حضرات با کمال خوشحالی رفتند بمجلس - لوايح
عدیده خوانده شد و باهمدیگر مصافحه کرده و بولایات تلگرافهائی کردند.

شنبه ۱۹ شعبان ۱۳۵۲ = ۱۱ مهر ۱۲۸۶ = ۲۸ سپتامبر ۱۹۰۷ میلادی.
اجزاء وزارت خارجه عموماً برضد سعدالدوله اجلاس کرده عزلش رامیخواهند.
دوشنبه ۲۱ شعبان ۱۳۲۵ = ۱۳ مهر ۱۲۸۶ = ۳۰ سپتامبر ۱۹۰۷ میلادی.
عزل میرزا جوادخان سعدالدوله از وزارت خارجه و نصب میرزا محمدعلی خان علاء السلطنه.
پنجشنبه ۲۴ شعبان ۱۳۲۵ = ۱۶ مهر ماه ۱۲۸۶ شمسی = ۱۳ اکتبر ۱۹۰۷ میلادی.
سید عبدالله مجتهد یکی از فصول نظامنامه قانون اساسی اعتراض کردند و کلاء و غیره
عموماً بسختی با قاپرخاش کردند.

شنبه ۲۶ شعبان ۱۳۲۵ قمری = ۱۸ مهر ماه ۱۲۸۶ شمسی = ۱۵ اکتبر ۱۹۰۷ میلادی.

امروز در مجلس متن معاهده و قرارداد بین روس و انگلیس راجع بتقسیم ایران بضمیمه نامه سفیر انگلیس بوزارت خارجه ایران مطرح گردید (این همان قرارداد معروف ۱۹۰۷ میلادی است).

سه شنبه ۲۹ شعبان ۱۳۲۵ قمری - ۲۱ مهر ماه ۱۲۸۶ شمسی - ۱۸ اکتبر ۱۹۰۷ میلادی.

امضای متمم قانون اساسی

یادداشت راجع به نیمه دوم ماه شعبان ۱۳۲۵ قمری

چون سرداران و امراء بکلی ذلیل و خانه نشین از ترس مشروطه خواهان شده بودند، لهذا بواسطه راهنمایی و تحریکات احتشام السلطنه یکدفعه همگی راه نجات را در این دیده تماماً عریضه شاه عرض کرده و ملحق بمشروطه خواهان شدند و سعدالدوله بواسطه آنکه مخالفت با اجزاء وزارت خارجه بودند و مبعوض بامجلسیان، لهذا مبعوض شروع بکارهایی کرده از آن جمله سفارتخانه رفت و سفیر انگلیس از او پذیرائی نکرد و همین را اجزاء وزارت خارجه بهانه کردند و گفتند رئیس را که این نوع بی اعتنائی بکنند قابل وزارت نیست، لهذا شاه مجبور بعزل ایشان شد. قانون اساسی را شاه بفاصله شش ساعت امضاء کرده فقط یک دور نگاه کرد - آسید عبدالله میل داشت مرافعه در خارج عدلیه باشد، لهذا مردم و وکلاء شوریدند.

دوشنبه ۱۳ رمضان المبارک ۱۳۲۵ = ۴ آبان ۱۲۸۶ = ۱۸ اکتبر ۱۹۰۷ میلادی.
عزل کابینه مشیر السلطنه.

پنجشنبه ۱۶ رمضان المبارک ۱۳۲۵ = ۷ آبان ۱۲۸۶ = ۲۴ اکتبر ۱۹۰۷ میلادی.
انتخاب کابینه جدید ناصر الملك رئیس الوزراء و وزیر مالیه - صنیع الدوله وزیر داخله - مشیر الدوله وزیر خارجه - مؤتمن الملك وزیر تجارت - نیر الملك وزیر علوم - مخبر السلطنه وزیر عدلیه - مستوفی الممالک وزیر جنگ - مهندس الممالک وزیر معادن.

شنبه ۱۸ رمضان المبارک ۱۳۲۵ = ۹ آبان ۱۲۸۶ = ۲۶ اکتبر ۱۹۰۷ میلادی.
استعفاى صنیع الدوله و نصب آصف الدوله بوزارت داخله.

یکشنبه ۲۶ رمضان المبارک ۱۳۲۵ = ۱۷ آبان ماه ۱۲۸۶ = ۳ نوامبر ۱۹۰۷ میلادی.
سیدعلی آقای یزدی حرکتی بر ضد مجلس و مشروطه خواهان کرد ولی بزودی بواسطه حملات سخت مشروطه خواهان ساکت شد.

سه شنبه ۲۸ رمضان المبارک ۱۳۲۵ = ۱۹ آبان ۱۲۸۶ = ۵ نوامبر ۱۹۰۷ میلادی.
مجدداً سیدعلی سخت تر از اول شده بطور وضوح مردم راجع کرده و میگوید نگفتنی ها را خواهم گفت تا بعد چه شود.

یادداشت های نیمه دوم ماه رمضان المبارک ۱۳۲۵

رفته رفته اغتشاش ولایات و غیره رو بتزاید است حتی ترکمانها بنای تعدی را گذاشته اند الحال

که اوضاع طهران هم مغشوش شده علماء را تطبیع کرده ظاهراً بآه و ناله دین داری ولی در باطن بر ضد صلاح دین و دولت و ملت رفتار مینمایند، کلیتاً در این چند روزه امید نجات از هر حیث تمام شده تا خدا چه خواهد و سفیر روس رسماً اظهار داشته که وضعیت مغشوش است و تأمین خسواسته و بعضی گفتگوهای دیگر هم از خارجه بمیان آمده است خدا رحم کند.

سه شنبه ۵ شوال المکرم ۱۳۲۵ = ۲۶ آبان ۱۲۸۶ = ۱۲ نوامبر ۱۹۰۷ میلادی.

اعلیحضرت شاه دو ساعت بفر و بمانده در کمال جلال و تجمل تشریف فرمای مجلس مقدس ملی شدند و منتهای مهربانی و همراهی بو کلاء کرده و قسم های شدید یاد نمودند در پیش بردن مشروطه و کلاء و عامه مردم تماشاچی اظهار پشاست کردند و زنده باد شاه گفتند (الهی ظاهری نباشد).

سه شنبه ۱۲ شوال ۱۳۲۵ = ۲۳ آذر ۱۲۸۶ = ۱۹ نوامبر ۱۹۰۷ میلادی.

اشخاصیکه مواجیشان را جرح و تعدیل کرده اند بنای شرارت را گذاشته و قاطر چنان را پیشقدم کردند و ملت در کمال سختی جلوگیری از آنها نموده، عجالتاً ساکت شدند تا بعد چه شود.

یادداشت نیمه اول ماه شوال المکرم ۱۳۲۵

با وجود همراهی شاه و پیشرفت کار مجلس اغلب از ملاها و اجزای عدولتی و غیر دولتی مایوسانه گفتگو میکنند که مشروطه پیش نخواهد رفت زیرا که مردم هنوز قابل نیستند شاید انقلاب و اغتشاش پیدا شود اگر چه بظاهر همراه با مشروطه اند ولی از گفتگوی آنها بوی بعضی خبرها استشمام میشود نمیدانم چه مطلبی در باطن کار است که تمام همراهی شاه و غیره را اعتبار ندانسته و قعی نمیگذارند تا به بینیم چه خواهد شد.

سه شنبه ۱۹ شوال ۱۳۲۵ = ۱۰ آذر ۱۲۸۶ = ۲۶ نوامبر ۱۹۰۷ میلادی.

امیر بهادر و حاجب الدوله و سایر مخربین مشروطه دوباره بدر بار آمده جداً مشغول تخریب و مغلطه شده اند و سعدالدوله جزوه های مستبدانه قانونی مینویسد خلاصه در کمال جسارت پیش میروند و شاه هم بعضی حرفهای مستبدانه گفته تا چه شود.

سه شنبه ۲۶ شوال ۱۳۲۵ = ۱۷ آذر ۱۲۸۶ = ۳ دسامبر ۱۹۰۷ میلادی.

علماء الدوله نسبت بناصر الملك بی احترامی کرده و ناصر الملك رنجیده و استغفاده است.

جمعه ۲۹ شوال ۱۳۲۵ = ۲۰ آذر ۱۲۸۶ = ۶ دسامبر ۱۹۰۷ میلادی.

بواسطه فشار ملی و غیره علاءالدوله ناچاراً دست ناصر الملك را بوسیده و معذرت خواست.

جمعه هفتم ذی قعدة ۱۳۲۵ = ۲۷ آذر ۱۲۸۶ = ۱۳ دسامبر ۱۹۰۷ میلادی.

چون امیر بهادر هشتصد سوار از تبریز خواسته در صورتیکه در تبریز وجود آنها بیشتر لازم بوده ملت شک زده شده جست و جو کرده فهمیدند بر ضد مشروطه خیالی دارند لهذا در کمال احترام تبعید آنها را از شاه خواستند.

یکشنبه ۹ ذی قعدة ۱۳۲۵ = ۲۹ آذر ۱۲۸۶ = ۱۵ دسامبر ۱۹۰۷ میلادی.

ظهر یکشنبه در صورتیکه انجمنها منتظر دستخط شاه بودند جهت تبعید امیر بهادر و سعدالدوله

که بنای مباحثه شده جمعی از قاطرچیها بر ضد مشروطه حرکت کرده در در مجلس فحاشی کردند و مجتمعا رفتند در توپخانه فوراً از طرف دولت پذیرائی شده و قزاقها با توپخانه آمدند جهت حفظ آنها و مجلس و انجمنها در کمال شدت مطالبه تبعید را مینمایند.

دوشنبه ۱۰ ذی قعدة ۱۳۲۵ = ۱۲۸۶ = ۱۶ دسامبر ۱۹۰۷ میلادی.
قاطرچیها در تحت ریاست صنیع حضرت و مقتدر نظام در کمال شدت شرارت میکنند و مردم را بناحق میکشند و نفر را امروز کشتند و بدرخت توپخانه آویختند و شرارت روز بروز در تزايد است.

جمعه ۱۴ ذی قعدة ۱۳۲۵ = ۱۲۸۶ = ۲۰ دسامبر ۱۹۰۷ میلادی
دولت قزاقها را متفرق کرده ولی قاطرچیها هستند امامت در کمال شدت تهیه قوه میکنند.
شنبه ۱۵ ذی قعدة ۱۳۲۵ = ۱۲۸۶ = ۲۱ دسامبر ۱۹۰۷ میلادی.
دولت بحسب ظاهر قاطرچیها را متفرق کرده ولی در قورخانه آنها هستند امامت مثل سابق جمع هستند و امروز هم تغییر کابینه مجدداً شد - نظام السلطنه رئیس الوزراء و وزیر مالیه - ظفر السلطنه وزیر جنگ و وزیر هما یون و وزیر تجارت سایرین تغییر نکرده هنوز در مجلس معرفی نشده اند.

یادداشتهای نیمه اول ماه ذی قعدة ۱۳۲۵ قمری

از حرکات قاطرچیها واضح و آشکار شد که تماماً به تحریک خود شاه و صلاح و صواب سعدالدوله و امیر بهادر و اقبال الدوله و غیره است خلاصه الحال قاطرچیها شیخ فضل الله و آخوند رستم آبادی و آخوند آملی و سید زنجانی و سید نقیبی و غیره را جمع کرده و متصل فریاد میزنند مشروطه نمیخواهیم و دولت هر شبه پلو و چلو و شراب و عرق بآنها میدهد، تا بعد چه شود، شب دوشنبه دهم ناصر الملك و علاء الدوله و معین الدوله را حبس کردند، ناصر الملك بوسیله سفارت انگلیس خلاص شد، هر سه تبعید شدند روز بعد مات بهیجان آمده و همچنین قاطرچیها در میدان چند نفر را زخمی کرده و دو نفر را قطعه قطعه کردند، یکی مرده مابقی مشرف بمرگند حرکات و حسابانه فوق العاده کرده و میکنند و تمام لوطی باشیها در عمارت سلطنتی جمعند تا چه شود.

المقدر کائن

دو روز حذر کردن از مرگ روا نیست
روزی که قضا باشد، کوشش ندهد سود
روزی که قضا باشد و روزیکه قضا نیست
روزی که قضا نیست، در آن مرگ روانیست
بندار رازی - قرن پنجم